

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет географічний
Кафедра туризму та готельного господарства

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента

МЕНЕДЖМЕНТ ТУРИЗМУ

підготовки	Бакалавр
спеціальності	242 Туризм
освітньо-професійної програми	Туризм

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «МЕНЕДЖМЕНТ ТУРИЗМУ» підготовки бакалаврського освітнього рівня, галузі знань 24 Сфера обслуговування, спеціальності 242 Туризм, за освітньо-професійною програмою Туризм.

Розробник: Терещук Оксана Степанівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: проф. Ільїн Л.В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри туризму та готельного господарства

протокол № 1 від 31. 08. 2022 року

Завідувач кафедри: проф. Ільїн Л.В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	24 Сфера обслуговування 242 Туризм Туризм перший (бакалавр)	Нормативний
Кількість годин / кредитів 120 / 4		Рік навчання – 3
		Семестр – 5
ІНДЗ: є		Лекції – 30 год.
		Практичні – 30 год.
		Самостійна робота – 52 год.
Мова навчання		Консультації – 8 год.
	Форма контролю: іспит	
	Українська	

II. Інформація про викладача

ППП: Терещук Оксана Степанівна

Науковий ступінь: кандидат географічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри туризму та готельного господарства

Телефон: 0632286740

E-mail: t.oksana777@vnu.edu.ua

Електронний розклад: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Сфера туристичного бізнесу в Україні до воєнного стану характеризувалася динамічним розвитком та була важливим чинником культурного та економічного розвитку країни. Індустрія туризму, заснована на задоволенні комплексу матеріальних, соціальних та духовних потреб особистості, за допомогою сервісної діяльності формує рекреаційне та культуристворююче середовище, забезпечуючи відновлювальні функції людської життєдіяльності. Сьогоднішній етап та у післявоєнний період розвиток туристичної індустрії неможливий без ефективного та кризового управління підприємствами туристичного господарства, без обізнаності в питаннях менеджменту, без вміння самостійно й оперативно приймати вірні рішення з урахуванням сучасних тенденцій, кризових ситуацій та інноваційних процесів розвитку бізнесу. Сутність та специфіка туристичної діяльності пов'язана з керівництвом та управлінням людьми, регулюванням їх поведінки.

2. Пререквізити і постреквізити освітнього компонента

Пререквізити: «Основи туризмознавства», «Економічна теорія», «Міжнародний туризм».

Постреквізити: «Організація туристичних подорожей», «Планування і організація діяльності туристичного бізнесу», «Управління персоналом», «Аналіз діяльності підприємств туризму».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета освітнього компонента – формування у майбутніх фахівців сфери туризму та готельно-ресторанного господарства сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у питаннях теорії менеджменту, розуміння концептуальних основ

системного управління організаціями; набуття умінь аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, прийняття адекватних управлінських рішень.

Завдання освітнього компонента:

- набуття теоретичних знань про методи менеджменту в роботі підприємств туристичного бізнесу;
- оволодіння сучасним досвідом управління підприємствами туристичної індустрії;
- набуття навичок ефективного управління підприємствами туристичної індустрії для підвищення їх прибутковості;
- засвоєння принципів та підходів до створення сучасних підприємств туристичного бізнесу.

В результаті вивчення даного освітнього компоненту студент повинен знати:

- сутність базових понять і категорій менеджменту та управління;
- історію розвитку менеджменту туризму;
- принципи та функції менеджменту в туристичному бізнесі;
- основи планування, здійснення мотивування та контролювання на підприємствах індустрії туризму;
- методи менеджменту в туризмі;
- основи прийняття управлінських рішень на підприємствах туристичної індустрії;
- сутність та особливості діяльності підприємств туристичної індустрії, взаємозв'язку їх внутрішніх елементів та зовнішнього середовища;
- форми розвитку туристичного бізнесу, типи підприємств;
- зміст та характеристику основних типів організаційних структур управління туристичних підприємств;
- особливості менеджменту на різних етапах життєвого циклу підприємств туристичного бізнесу;
- основи та особливості управління персоналом.

вміти:

- приймати ефективні управлінські рішення у сфері розширення і модернізації послуг у туристичному бізнесі;
- аналізувати та будувати різні типи організаційних структур управління туристичними комплексами;
- аналізувати якість наданих послуг підприємствами;
- здійснювати розподіл праці, організації робочих місць, аналізу процесу роботи в підприємствах туристичного бізнесу;
- здатність оцінювати ефективність діяльності підприємства.

4. Результати навчання (компетентності).

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

Протягом вивчення дисципліни «Менеджмент туризму» у бакалаврів повинні сформуватися такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;
- ЗК 07. Здатність працювати в міжнародному контексті;
- ЗК 09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;
- ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії;
- ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом;
- ЗК 14. Здатність працювати в команді та автономно.

Фахові компетентності (ФК)

- ФК 16. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

- ФК 18. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;
- ФК 21. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту;
- ФК 22. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;
- ФК 24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;
- ФК 25. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку;
- ФК 26. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу;
- ФК 27. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації;
- ФК 29. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства;
- ФК 30. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

Програмні результати навчання (РН)

- РН 6. Виявляти і пояснювати принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;
- РН 7. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт;
- РН 8. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися;
- РН 9. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки;
- РН 10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);
- РН 13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей;
- РН 18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях;
- РН 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;
- РН 21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності;
- РН 22. Демонструвати виконання професійних завдань у стандартних та невизначених ситуаціях.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль І. Теоретичні основи менеджменту туризму						
Тема 1. Менеджмент туризму та готельно-ресторанного господарства	10	2	2	6		ДС / 2
Тема 2. Визначення організації як соціальної структури	10	2	2	6		ДС, К / 3
Тема 3. Моделювання	12	2	2	6	2	ДС, К / 3

організаційних структур управління						
Тема 4. Фактори, принципи й функції менеджменту та їх подальший розвиток в умовах ринкової економіки	10	2	2	6		ДС / 3
Тема 5. Система методів менеджменту та їх значення в роботі підприємств туристичного бізнесу	10	2	2	6		ДС / 3
Разом за змістовим модулем 1	52	10	10	30	2	14
Змістовий модуль II. Функції та ефективність менеджменту						
Тема 6. Організація виробництва як функція менеджменту	6	2	2	2		ДС ,Т / 4
Тема 7. Мотивація й стимулювання в туристичному бізнесі	8	2	2	4		ДС, РМГ, К / 3
Тема 8. Функція контролю у туристичному бізнесі	12	4	2	4	2	ДС, Т / 3
Тема 9. Планування як функція менеджменту туризму	10	4	4	2		ДС, К / 2
Тема 10. Управлінські рішення у менеджменті підприємств туризму	12	2	4	4	2	РЗ/К / 4
Тема 11. Управління конфліктами на туристичних підприємствах	12	4	4	4		РЗ/К / 4
Тема 12. Комунікаційні процеси в системі управління підприємствами туризму та готельно-ресторанного господарства	8	2	2	2	2	РМГ / 2
Разом за змістовим модулем 2	68	20	20	22	6	22
ІНДЗ						ІРС / 4
Модульна контрольна робота	Модульна контрольна робота (Т) №1 (1-5) – 30 балів Модульна контрольна робота (Т) №2 (6-12) – 30 балів					
Усього годин	120	30	30	52	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота полягає в підготовці до практичних занять, опрацюванні лекційного матеріалу, аналізу запропонованих на розгляд проєктів, рекомендованої

літератури, питань, винесених на самостійне вивчення, підготовка особистого проєкту і розв'язування бізнес-кейсів.

№ п/п	Тема	Форма звітності	К-сть год
			денна
1	Розвиток управлінської науки в Україні. Особливості формування сучасної моделі менеджменту в Україні.	Доповідь Конспект	5
2	Концепції життєвого циклу організації. Культура організації. Типи організацій в Україні.	Доповідь Конспект	7
3	Управлінські процедури: узагальнене визначення, інформаційне забезпечення, аналітична діяльність, вибір варіанту дій, реалізація рішення, зворотній зв'язок.	Доповідь Конспект	5
4	Поняття місії в управлінні та класифікація цілей організації	Доповідь Конспект	7
5	Різновиди технологій прийняття рішень. Якість управлінських рішень	Доповідь Конспект	7
6	Загальна характеристика моделі сучасного менеджера	Доповідь Конспект	7
7	Характеристика та класифікація стилів керівництва Критерії оцінки стилю менеджера	Доповідь Конспект	7
8	Сутність результативності та ефективності менеджменту Комплексний підхід до вдосконалення управління організаціями	Доповідь Конспект	7
Разом			52

Методи та форми навчання

Словесні методи: лекція, пояснення, розповідь, бесіда: відбувається з використанням традиційних засобів навчання у поєднанні з засобами ІКТ.

Наочні методи: мультимедійні презентації.

Практичні методи: розв'язування ситуаційних задач, кейсів.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації: дискусії і диспути, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості.

Методи контролю: індивідуальне та фронтальне опитування, дискусія, модульний контроль.

Методи самоконтролю: самостійний пошук помилок, уміння самостійно критично оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрямки власного навчального процесу, тести самоаналізу.

Форми роботи: індивідуальна, групова, фронтальна.

Форми організації навчання: лекційні заняття, практичні та семінарські заняття, індивідуальне науково-дослідне завдання, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно графіка консультацій. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових та контрольних завдань. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Навчання також може відбуватись в онлайн формі (змішана форма навчання) з використанням програми Zoom або Teams office 365 за погодженням із деканатом та керівником освітнього компоненту за наявності об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування та ін.). Недопустиме користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних із навчанням.

Політика щодо академічної доброчесності. Виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в тому числі з використанням мобільних гаджетів), втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату, що регламентовано Положенням ВНУ ім. Лесі Українки «Про систему запобігання та виявлення академічного плагіату».

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Терміни здачі практичних робіт, ІНДЗ, самостійної роботи повідомляє викладач на перших аудиторних заняття з дисципліни або прописує на інтернет-платформі курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються з нижчою оцінкою (до -50%). Пропуск з поважних причин теми чи окремого заняття може бути відпрацьованим під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, довідка про стан здоров'я). Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти.

Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації ([https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia %20vyznannia rezultatuv navchannia formalnoi.pdf](https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia%20vyznannia%20rezultatuv%20navchannia%20formalnoi.pdf)).

Визнанню підлягають такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту загалом, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені силабусом освітнього компонента, зараховуються за наявності відповідного документу (сертифікат, свідоцтво, посилання тощо), які визначають тематику, обсяги та перелік результатів навчання. Для зарахування визнаються сертифікати, отримані на платформі відкритих онлайн-курсів Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn або інших ресурсах, які мають узгоджуватися попередньо з викладачем. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами даної дисципліни (освітньої програми) та перевірялись в підсумковому оцінюванні.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього

компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Здобувач також може займатися науковою роботою за тематикою, що відповідає освітньому компоненту. Зокрема, участь у конференції з написанням тез може бути зараховано як максимальна оцінка за практичне заняття, на тему якого вони виконані.

V. Підсумковий контроль

Рейтинг студента з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

Форма контролю – екзамен. Якщо студент успішно виконав усі запропоновані викладачем завдання й отримав остаточну оцінку не меншу, ніж 75 балів, підсумкову оцінку він отримує без складання екзамену. Така оцінка виставляється в день проведення екзамену за умови обов'язкової присутності студента. Якщо студент отримав остаточну оцінку нижчу за 75 балів або бажає підвищити рейтинг на екзамені, підсумкова оцінка визначається як сума балів, отриманих за поточний контроль (максимум 40 балів) та оцінки за екзамен (максимум 60 балів).

В білеті 3 питання, кожне з яких оцінюється у 20 балів. За результатами підсумкового контролю від загальної суми балів, набраної студентом протягом семестру, віднімаються результати модульної контрольної роботи і додаються бали, набрані на екзамені. Переведення підсумкової семестрової оцінки, вираженої в балах, у оцінки за національною шкалою здійснюється відповідно до таблиці, уміщеної нижче.

На екзамен виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

До екзамену не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав практичні завдання, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

Орієнтовний перелік питань до екзамену

1. Сутність і властивості організації як об'єкта управління.
2. Організаційно-правові форми підприємств в Україні.
3. Типи і особливості діяльності господарських товариств.
4. Типи об'єднань підприємств та їх характеристика.
5. Системний підхід до управління організацією.
6. Характеристика факторів зовнішнього середовища організації.
7. Внутрішнє середовище організації.
8. Загальна структура організації.
9. Сутність, роль і порядок проектування організаційної структури управління.
10. Елементи проектування організаційної структури управління.
11. Типи і особливості бюрократичних структур управління.
12. Типи і особливості адаптивних структур управління.
13. Сутність, склад і типи виробничої структури організації.
14. Організація управління виробничою інфраструктурою підприємства.
15. Принципи управління організацією.
16. Методи управління організацією.
17. Концепція управління за цілями.
18. Система менеджменту організації.

19. Сутність, роль і особливості стратегічного менеджменту.
20. Зміст процесу стратегічного управління.
21. Типи стратегій розвитку організацій.
22. Сутність, мета і завдання фінансового менеджменту.
23. Функції фінансового менеджменту.
24. Показники фінансового стану організації.
25. Система управління персоналом організації.
26. Формування і розвиток персоналу організації.
27. Оцінювання і атестація персоналу.
28. Сутність, роль і зміст операційного менеджменту.
29. Управління матеріально-технічним постачанням і збутом на підприємстві.
30. Оперативне управління виробництвом.
31. Сутність, роль і завдання інноваційного менеджменту організації.
32. Організація інноваційного процесу на підприємстві.
33. Економічна сутність і класифікація інвестицій.
34. Сутність, завдання і функції інвестиційного менеджменту.
35. Склад і характеристика інвестиційного проекту.
36. Сутність, роль і зміст управління маркетингом в організації.
37. Планування в системі управління маркетингом.
38. Організація маркетингової діяльності на підприємстві.
39. Контроль маркетингової діяльності організації.
40. Планування розвитку діяльності організації.
41. Класифікація цілей в організації. “Дерево” цілей.
42. Зміст і особливості процесу прийняття організаційних рішень.
43. Методи прийняття управлінських рішень.
44. Сутність, роль і види управлінської інформації в організації.
45. Управління інформаційними системами.
46. Мотиваційний менеджмент у системі організації.
47. Методи мотиваційного менеджменту.
48. Управління колективами на різних стадіях розвитку організації.
49. Модель організаційного конфлікту.
50. Процес управління організаційними конфліктами.
51. Сутність, роль та складові організаційної культури.
52. Технологія формування організаційної культури.
53. Модель сучасного менеджера організації.
54. Сутність, роль і складові конкурентоспроможності організації.
55. Управління якістю продукції (послуг).
56. Управління продуктивністю в організації.
57. Управління витратами в організації.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90 – 100	Відмінно	A	відмінне виконання
82 – 89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75 – 81	Добре	C	загалом хороша робота
67 – 74	Задовільно	D	непогано

60 – 66	Достатньо	Е	виконання відповідає мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Нормативно-правові акти

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023- XII зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
2. Про підприємництво: Закон України від 07.02.1991 № 698-ХІІ зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

Основна

1. Андременко І. Б., Кравець О. М., Писаревський І. М. Менеджмент туризму : навч. посіб. Харків : ХНУМГ, 2014. 402 с.
2. Афонченкова Т. М., Булюк О. В., Масенко Б.П., Панченко Ю.В., Федотова Н.В. Менеджмент і маркетинг туризму : навч. посібник за ред. О.С. Лугініна. Київ, 2016 364 с.
3. Білоусов О.М., Лугінін О.Є., Морозова О.С., Соколова Л.В. Менеджмент туристичної галузі: підручник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 580 с.
4. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними DESTINATIONAMI : підручник. Вінниця: «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.
5. Король О.Д., Крачило М.П. Менеджмент туризму: Навч. посіб. К.: Знання, 2009. 248 с.
6. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 384 с.
7. Підгірна В.Н. Менеджмент: тренінговий курс : навч.практ. Чернівці : Чернів.нац.ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 160 с.
8. Руденко В.П., Вацеба В.Я., Підгірна В.Н. Менеджмент туристичної індустрії : підручник : у 3-х ч. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 504 с.

Додаткова

1. Адізес І. Ідеальний керівник. Чому ним неможливо стати. Київ : Наш формат, 2017. 288 с.
2. Загороднова В. Ф. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Бердянськ: БДПУ, 2018. 314 с.
4. Карсеюн В. І., М. А. Манов Менеджмент у підприємствах торгівлі та громадського харчування: Київ : Вища шк., 2011. 321 с.
5. 6. Мазаракі А.А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А.А. Мазаракі, О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник та ін.; за ред. А.А. Мазаракі. Харків: Фоліо, 2014. 846 с.
7. Менеджмент: навч. посіб. / Д. Т. Бікулов та ін. Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя: Запоріж. нац. ун-т, 2017. 359 с.
8. Менеджмент: навч. посіб. / Н.С. Краснокутська та ін.; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 230 с.

7. Нечаюк, Л. І. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент : навч. посіб. / Л. І. Нечаюк, Н. О. Нечаюк. - 3-тє вид. Київ : Центр учб. літ., 2019. 344 с.
8. Панченко Ю. В. Менеджмент внутрішнього і міжнародного туризму: навч. посібник./ Ю. В. Панченко, О. Є. Лугінін, С. В. Фомішин. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 342с.
7. Лисюк Т.В., Терещук О.С., Демчук О.А. Діловий та дипломатичний протокол у готельно-ресторанному та туристичному бізнесі в практиці менеджменту. *Причорноморські економічні студії*: науковий журнал. Вип.66. 2021. С. 58-63. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.66-10>
8. Kuznietsova O., Todierishko E., Tereshchuk O., Kampov N. Methodology of managing the movement of the main funds of the spa companies in the mathematica environment. *Ефективна економіка*. 2022. №9. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.33>
9. Maslihan O., Tereshchuk O., Kiziun A., Hutsol A. Management of quality-of-serviceproduction in the clusters of tourism and hotel-restaurant business. *Агросвіт*. 2022. № 17-18. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-1>
10. Трейсі Б. Делегування & керування: 21 принцип високоефективного менеджменту [пер. з англ. Л.Хлівної]. Харків: КСД, 2018. 122 с.
11. Сім управлінських навичок, що знадобляться в 2025 році. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend990.html> (дата звернення: 02.06.2020).

Інформаційні ресурси

1. Інтернет-портал для управлінців <http://www.management.com.ua/>
2. Офіційний сайт бази українського законодавства в Інтернет. URL : www.lawukraine.com.
3. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Офіційний сайт Світової Організації торгівлі - <http://www.wto.org>
5. Офіційний сайт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова. URL : www.ucerps.org.
6. Офіційний статистичний сайт Євросоюзу - <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat>
7. Офіційний статистичний сайт Державного агентства по туризму і курортам – <http://www.tourism.gov.ua>
8. Офіційний сайт урядового порталу Кабінету Міністрів України. URL : www.kmu.gov.ua
9. Інтернет-портал для управлінців. URL : <http://www.management.com.ua>. Рецензований науковий журнал «Менеджмент» з відкритим доступом URL : <http://menagement.knutd.edu.ua/bazi-danix>.
10. Топ-менеджмент <http://topmanagement.com.ua/>
11. Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. <https://prometheus.org.ua>